

**Geografické rozhledy – časopis
pro další vzdělávání v geografii
Ročník 30 (2020–2021), číslo 2**

Vydává Česká geografická společnost, z. s.
v Nakladatelství P3K, s. r. o., www.p3k.cz

Adresa redakce: Univerzita Karlova,
Přírodovědecká fakulta,
Albertov 6, 128 00 Praha 2
redakce@geograficke-rozhledy.cz
www.geograficke-rozhledy.cz

 [geograficke.rozhledy](https://www.facebook.com/geograficke.rozhledy)
 [geografickerozhledy](https://www.instagram.com/geografickerozhledy)

Šéfredaktor: Miroslav Šifta

Redakce: Petr Karas, Lenka Pavelková

Redakční rada: Barbara Baarová,
Jan D. Bláha, Artur Boháč, Radek Durna,
Dana Fialová, Jindřich Frajer, Daniel
Gurňák, Martin Hanus, Jan Hercik,
Klára Hulíková, Jakub Jelen, Libor Jelen,
Petr Knecht, Jan Kopp, Marek Křížek,
Silvie R. Kučerová, Josef Kunc, Jakub Lysák,
Miroslav Marada, Jiří Martínek, Tomáš
Matějček, Aleš Nováček, Pavel Raška,
Dana Řezníčková, Miroslav Šobr

Layout: Vít T. Luštinec, Karel Kupka

Sazba a zlom: Nakladatelství P3K, s. r. o.

Tisk: Grafotechna plus, s. r. o.

Distribuci a předplatné zajišťuje jménem
vydavatele firma SEND Předplatné.

Předplatné objednávejte na:

www.send.cz/geografickerozhledy.

Časopis vychází 5× ve školním roce. Roční

předplatné 335 Kč. Cena za jednotlivé

číslo 67 Kč. Redakční uzávěrka

28. 11. 2020, číslo 2 vyšlo 7. 12. 2020.

Podávání novinových zásilek povoleno

ředitelstvím pošt Praha č. j. 139/92 – NP,

ze dne 17. 11. 1992.

MK ČR E 5922, ISSN 1210-3004.

Časopis je zařazen na Seznam recen-
zovaných neimpaktovaných periodik
vydáváných v Česku. Je vydáván s finanční
podporou Akademie věd ČR.

Foto na titulní straně:

Polární záře je souhrnný název pro světelné
úkony nastávající ve vysoké atmosféře
ve výškách od 80 do 150 km (v ionosféře,
kde je vysoká koncentrace iontů a volných
elektronů). Běžně se vyskytuje v polárních
oblastech, zatímco ve středních země-
pisných šířkách jen výjimečně, v nízkých
téměř vůbec. Vzniká při setkání slunečního
větru s magnetickým polem Země. Foto:
Incredible Arctic / Shutterstock.com.

Obsah

TÉMA ČÍSLA

Minulost a budoucnost polárních oblastí (Daniel Nývlt)	4
Komu patří Arktida? (Adam Kočí)	8
Vědecká diplomacie jako cesta pro ohrožené arktické oblasti? (Jana Šiftová)	12
Objevování polárních krajů (Jiří Martínek)	14
Znázorňování ledu a věčného sněhu na mapách (Jakub Lysák)	18
Sámové, Laponci, Lopaři, nebo Finové? (Michal Kovář)	22
Taje grónského života (Alena Klempířová, Jaroslav Klempíř)	26

GEOGRAFIE A ŠKOLA

Co žáci vědí o světadílech před vstupem na druhý stupeň základních škol? (Andrea Prášková, Aleš Nováček)	30
Pedagogický konstruktivismus a možnosti jeho aplikace ve výuce geografie (Petr Trahorsch, František Frolík)	34

VĚDA, VÝZKUM A INOVACE

Přeshraniční region Krušnohoří již rok na seznamu UNESCO (Jakub Jelen, Jana Karásková)	38
---	----

AKTUALITY

42

Úvodník

Nejjednodušším vymezením polárních oblastí je jejich ohraničení polárními kruhy. Ty jsou tvořeny rovnoběžkami na 66°33' severní a jižní zeměpisné šířky. Jejich poloha je dána sklonem zemské osy vůči rovině, ve které Země obíhá kolem Slunce (v matematické a planetární geografii bychom ale měli raději mluvit o sklonu zemské osy vůči ekliptice). Polární kruhy leží ve vzdálenosti 7 383 km od rovníku a 2 602 km od pólů. V takto definovaných polárních oblastech o letním slunovratu Slunce nezapadá za obzor a o zimním slunovratu nad něj naopak nevychází. Čím blíže jste k pólu, tím jsou jevy polárního dne a noci zřetelnější. Během polární noci jsou od 79. rovnoběžky po celý den vidět nejjasnější hvězdy a od 85. rovnoběžky zůstává Slunce pod obzorem tak hluboko, že nelze pozorovat ani náznak svítání. I proto, že na Antarktidě panuje polární noc i den několik měsíců (záleží samozřejmě na konkrétní poloze), a také proto, že není trvale obydlena, je to jediný kontinent bez přesně definovaného časového pásma. Vědci pracující na antarktických výzkumných stanicích se tak řídí časem ve svých zemích, nebo si prostě můžou vybrat. Na výzkumníky, kteří se rozhodnou trávit čas v Antarktidě během zimy (od 21. června do 21. září), čeká kromě věčné tmy také téměř absolutní izolace. S tou se pojí i podmínka některých států, že na jejich stanicích musejí být všichni členové zimní výpravy zbaveni zubů moudrosti a slepého střeva (i když s nimi dříve žádné potíže neměli). Případný problém by byl zbytečný a v tamních podmínkách těžko řešitelný. Polární oblasti ale zdaleka neznamenají jen polární den, polární noc nebo třeba polární záři. Pro geografa je účelnější od čistě zeměpisného, jednoduchého vymezení polárních oblastí upustit a pracovat raději s vymezením klimatologickým. Zvláště v případě Arktidy.

Přejeme vám příjemné a inspirativní čtení a klidné prožití vánočních svátků!

Miroslav Šifta